

TRANSFORMACE OBORU TECHNICKÁ VÝCHOVA NA OSTRAVSKÉ UNIVERZITĚ

Rudolf Ladislav, Dostál Pavel, Slovák Svatopluk

Resumé

Příspěvek přináší informace o transformaci studijního oboru Učitelství technické výchovy pro druhý stupeň ZŠ na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity. Jedná se o přechod studia z čtyřletého jednoetapového na dvouetapový 3+2 v souvislosti se zaváděním Rámcových vzdělávacích programů.

Abstract

Transformation of the study program Technical education at The University of Ostrava.

This paper focuses on transformation of the study program Technical Education (2nd stage in primary schools) taught at the Pedagogical Faculty of the Ostrava University. Due to implementation of the General Educational Framework has the former four-year study program been transformed into a two-stage study program (3 years + 2 years).

1 Úvod

V dnešní době přešly vysoké školy na bakalářské, magisterské a doktorské programy. To se projevilo i v učitelských oborech, například v Technické výchově. V rámci předešlého období prodělala Technická výchova mnoha změn, které reagují na nové situace ve školství. V rámci přechodu na Pedagogické fakultě na systém 3+2 prochází i Technická výchova transformací. To se projevilo, zejména v organizaci studia. Změnila se délka studia, původně čtyřletý obor přejde na tříletý bakalářský a navazující dvouletý magisterský. Došlo i k úpravám studijních plánů, některé předměty jsou zcela zrušeny nebo sloučeny. Naopak vznikly nové předměty, které vyplynuly z potřeb modernizace výuky a legislativy. Podrobněji bude transformace studijního oboru Technické výchovy uvedena v následujících kapitolách příspěvku.

2 Stávající jednoetapové studium Technické výchovy

Stávající obor Technické výchovy připravuje učitele pro organizaci a vedení výuky technicky zaměřených předmětů pro 2. stupeň ZŠ a neprofilujících předmětů středních škol ve dvou studijních zaměřeních: Technologie a užití materiálů a Informační technologie. Cílem studijního programu je seznámení posluchačů s technikou, se základními technickými systémy a technologiemi, způsoby komunikace, využívání energií, materiálů a surovin v ekonomickém, ekologickém a historickém kontextu. Posluchači získávají základní dovednosti a návyky potřebné při technologickém zpracování materiálů, učí se řešení problémů, spojených s užitím techniky v běžných životních situacích, včetně zásad hygieny a bezpečnosti práce. Posluchači si osvojí dovednosti didaktického charakteru na základě aplikací poznatků pedagogiky, psychologie a filozofie do specifické oblasti technického vzdělávání při efektivním využívání informačních technologií.

3 Zaměření studijního programu Technické výchovy

Technickou výchovu ve stávajícím stavu je možné studovat se zaměřením Technologie a užití materiálů a Informační technologie. Obě tyto zaměření rozšiřují uplatnění absolventů v praxi

na základních školách a v učňovském školství. Student vykoná v rámci státní závěrečné zkoušky z Technické výchovy jednu zkoušku navíc a zaměření se mu potom vyznačí v příloze diplomu.

Technologie a užití materiálů

Absolventi tohoto zaměření jsou připraveni kvalifikovaně vyučovat neprofilující technické předměty a předměty materiálového zaměření. Absolventi jsou připraveni kvalifikovaně vyučovat neprofilující technické předměty a předměty materiálového zaměření, které jsou součástí učebních plánů.

Informační technologie

Informační technologie je součástí přípravy učitelů v pojetí moderní informační výchovy. Toto zaměření rozšiřuje přípravu o kvalifikaci pro výuku předmětu Praktické činnosti a práce s počítačem na základní škole, a to i pro další tématické celky týkající se informatiky a výpočetní techniky ve výchovných a vzdělávacích zařízeních. Studenti jsou vedeni k tomu, aby se mohli podílet na spravování školního počítačového systému, organizovat a vést školní aktivity spojené s informační a komunikační technologií školy. Nejedná se však o studium informatiky a výpočetní techniky, pro tuto aprobaci připravují učitele jiné katedry. Studenti technické výchovy tohoto pojetí se studenti naučí základní obsluhu a využití počítačů, využívat prostředků pro zpracování textových a grafických informací, pro vyhledávání, získávání a předávání informací a pro komunikace v počítačových sítích. Absolventi by se měli naučit kvalifikovaně a kriticky posuzovat informace a informační média a technologie, jejich význam a dopad či důsledek v životě a praxi.

4 Profil absolventa stávajícího studijního oboru Technická výchova

- má odpovídající didaktické znalosti o svém oboru
- dovede analyzovat, prognózovat, řídit a hodnotit vyučovací proces
- spolehlivě se orientuje v odborné problematice, korespondující se zvoleným studijním zaměřením
- je kvalifikován pro vedení a organizaci technicky zaměřených předmětů na základním a učňovském školství
- je kvalifikován pro vedení technických zájmových útvarů na školských zařízeních, v domech dětí a mládeže a ve výchovných zařízeních
- má kvalifikaci pro obsluhu a údržbu technických výukových zařízení
- je schopen rozvíjet informační technologie v podmínkách školy

5 Studijní podmínky, které musí student splnit v jednoetapovém studiu

V rámci čtyřletého studijního programu jednoetapového studia musí studenti splnit blok povinných, povinně volitelných a výběrových předmětů. Každý předmět je ohodnocen dotací kreditů. Celkový počet kreditů v jednotlivých blocích je uveden v Tabulce 1.

Tabulka 1 Dotace kreditů jednoetapového studia technické výchovy

Typ předmětu	Celkový počet kreditů	104 kreditů
A	Povinné předměty	82 kreditů
B	Povinně volitelné předměty	Volba minimálně 12 kreditů
C	Volitelné předměty	10 kreditů

Na závěr studia, po úspěšném zvládnutí všech studijních povinností musí student vykonat státní závěrečnou zkoušku z Technické výchovy s didaktikou a obhájit diplomovou práci. Okruhy k státní závěrečné zkoušce jsou koncipovány tak, aby studenti mohli prokázat dovednost spojovat teoretické poznatky z pedagogiky a psychologie při řešení typických

didaktických situací s využitím odborných znalostí z oblasti techniky. Ve svém vystoupení posluchači prokazují dovednost integrace všech složek studia učitelství technických předmětů. Kromě didaktiky předmětu a vybraných předmětů teoretického základu studia jsou do zkušebních okruhů zakomponovány okruhy navazující na vybrané studijní zaměření posluchače, a to buď Technologie a užití materiálů a Informační technologie.

6 Transformace Technické výchovy na dvouetapové studium

V předchozích kapitolách příspěvku je popisován stávající stav studijního oboru Technická výchova. Tento obor přechází z jednoetapového na systém 3+2, tříletý bakalářský a navazující magisterský. Změny, které vyplynuly při transformaci tohoto oboru bude popsán v následujících kapitolách.

6.1 Bakalářský studijní program oboru Technická výchova

Studijní program se nazývá Specializace v pedagogice, obor Technická výchova se zaměřením na vzdělávání. Absolvent oboru je vybaven potřebnými vědomostmi a dovednostmi pro práci především na druhém stupni základní školy tak, aby byl schopen realizovat Rámcové vzdělávací programy (RVP) ve vzdělávacím oboru Člověk a svět práce v oblasti výuky a materiálně didaktické přípravy na výuku, včetně správy odborných učeben, vybavených multimediální technikou. Posluchač má vytvořeny předpoklady pro úspěšné pokračování ve studiu navazujícího magisterského stupně v oboru bakalářského studia a dalších oborech magisterského studia.

6.2 Skladba kreditů Bc. studia (3-leté, prezenční)

V rámci bakalářského studijního programu musí studenti splnit blok povinných předmětů A, povinně volitelných B a výběrových předmětů C. Každý předmět je ohodnocen dotací kreditů. Celkový počet kreditů v jednotlivých blocích je uveden v tabulce 2.

Tabulka 2 Dotace kreditů bakalářského studia

Typy předmětů		Pedagog.-psych. disciplíny	Praxe	Univerzální základ	Technická výchova	2. obor	Celkem
Kredity	A	16	5	7	49	49	<i>126</i>
Kredity	B	8	0	8	10	10	<i>36</i>
Kredity	C	18					<i>18</i>
Celkem		24	5	15	59	59	<i>180</i>

6.3 Profil absolventa Bc programu Technické výchovy

Absolvent bakalářského stupně není vybaven kompetencemi učitele, ale kompetencemi pro výkon práce *asistenta pedagoga*.

Kompetence oborově předmětová

- má osvojeny základní znalosti aprobačního oboru
- umí vyhledat a zpracovat informace z aprobačního oboru, disponuje uživatelskými dovednostmi informačních technologií

Kompetence didaktická a psychodidaktická

- ovládá strategie vyučování a učení na sekundárním stupni školy v teoretické a praktické rovině a propojuje je se znalostmi psychologickými a didaktickými

Kompetence obecně pedagogická

- ovládá procesy a podmínky výchovy v rovině teoretické a praktické spojené s důkladnou znalostí jejich psychologických, sociálních a multikulturních aspektů

- je schopen podporovat rozvoj individuálních kvalit žáků v oblasti zájmové a volní

Kompetence diagnostická a intervenční

- dovede použít prostředky pedagogické diagnostiky ve vyučování na základě znalosti individuálních předpokladů žáků a jejich vývojových zvláštností, dovede diagnostikovat sociální vztahy ve třídě
- ovládá prostředky zajištění kázně ve třídě a umí řešit ve spolupráci s učitelem školní výchovné situace a výchovné problémy
- je schopen rozpoznat příznaky sociálně-patologických projevů žáků, šikanu a týrání a zná možnosti jejich prevence a nápravy, které zprostředkuje
- je schopen identifikovat žáky se specifickými potřebami v oblasti vzdělávání

Kompetence sociálně – komunikativní

- ovládá prostředky pedagogické komunikace ve třídě / škole
- ovládá prostředky utváření příznivého pracovního učebního klimatu ve třídě / škole na základě znalostí sociálních vztahů žáků
- ovládá prostředky specializace žáků a dovede je prakticky využít
- dovede se orientovat v náročných sociálních situacích ve škole i mimo školu a je schopen zprostředkovat jejich řešení
- zná možnosti a meze vlivu mimoškolního prostředí, vrstevníků a médií na žáky, dovede analyzovat příčiny negativních postojů a chování žáků a užít prostředky nápravy
- dovede uplatnit efektivní způsoby komunikace a spolupráce s rodiči a sociálními partnery školy, orientuje se v problematice rodinné výchovy

Kompetence manažerská a legislativní

- má základní znalosti o zákonech a dalších normách a dokumentech vztahujících se k výkonu jeho profese a k jeho pracovnímu prostředí

6.4 Rozsah státních závěrečných zkoušek Bc. studijního programu

Státní závěrečná zkouška (SZZ) se koná z oboru Technická výchova se zaměřením na vzdělávání. Součástí SZZ jsou odborné předměty, tvořící základ oboru, zdůrazněno je zaměřením na didaktiku oboru a informační technologie. Celkový rozsah tvoří 30 okruhů. Součástí SZZ je obhajoba bakalářské práce v oboru studia.

7 Navazující magisterský studijní program oboru Technická výchova

Studijní program se nazývá Učitelství pro základní školy, obor Učitelství technické výchovy pro druhý stupeň základní školy. Absolvent oboru je vybaven potřebnými vědomostmi a dovednostmi pro práci učitele na druhém stupni základní školy, pro realizaci Rámcových vzdělávacích programů (RVP) ve vzdělávacím oboru Člověk a svět práce. Má potřebné znalosti a schopnosti pro vzdělávání v oblasti techniky na nižším stupni gymnázií a středních odborných škol. Má vytvořeny předpoklady pro úspěšné pokračování v doktorském studiu oboru nebo oborů příbuzných.

7.1 Skladba kreditů NMgr. studia (2-leté, prezenční)

V rámci navazujícího studijního programu magisterského studia musí studenti splnit blok povinných předmětů A, povinně volitelných B a výběrových předmětů C. Každý předmět je ohodnocen dotací kreditů. Celkový počet kreditů v jednotlivých blocích je uveden v tabulce 3.

Tabulka 3 Dotace kreditů navazujícího magisterského studia

Typy předmětů		Pedagog.-psych. disciplíny	Praxe	Univerzální základ	Technická výchova	2. obor	Celkem
Kredity	A	21	21	0	21	21	84
Kredity	B	8	0	0	8	8	24
Kredity	C	12					12
Celkem		29	21	0	29	29	120

7.2 Profil absolventa navazujícího Mgr. studijního programu Technické výchovy

Absolvent navazujícího magisterského stupně je vybaven kompetencemi učitele.

Kompetence oborově předmětová

- má osvojeny systematické znalosti aprobačních oborů v rozsahu a hloubce odpovídající potřebám základních a středních škol
- je schopen transformovat poznatky příslušných vědních nebo uměleckých oborů do vzdělávacích obsahů vyučovacích předmětů
- dovede integrovat mezioborové poznatky do vyučovacích předmětů a vytvářet mezipředmětové vazby
- je schopen transformovat metodologii poznání daného oboru do způsobu myšlení žáků v daném vyučovacím předmětu
- umí vyhledávat a zpracovávat informace zejména v oblasti aprobačních oborů, disponuje uživatelskými dovednostmi informačních technologií

Kompetence didaktická a psychodidaktická

- dovede používat základní metodický repertoár ve výuce daného předmětu a je schopen jej přizpůsobit individuálním potřebám žáků a požadavkům konkrétní školy
- ovládá strategie vyučování a učení na sekundárním stupni školy v teoretické a praktické rovině a propojuje je s hlubokými znalostmi psychologických, sociálních a kauzálních aspektů
- má přehled o vzdělávacích programech v rámci daného stupně vzdělávání a dovede s nimi pracovat při tvorbě projektů vlastní výuky
- dovede pracovat s rámcovým vzdělávacím programem a využít jej pro tvorbu školního výukového programu
- má znalosti o teoriích hodnocení a jejich psychologických aspektech a dovede používat nástroje hodnocení vzhledem k vývojovým a individuálním zvláštnostem žáků a požadavkům konkrétní školy
- dovede užívat informačních technologií pro podporu učení žáků

Kompetence obecně pedagogická

- ovládá procesy a podmínky výchovy v rovině teoretické a praktické spojené s důkladnou znalostí jejich psychologických, sociálních a multikulturních aspektů
- je schopen podporovat rozvoj individuálních kvalit žáků v oblasti zájmové a volní
- dovede se orientovat v kontextu výchovy a vzdělávání na základě znalostí vzdělávacích soustav a trendů rozvoje vzdělávání zvláště na sekundární úrovni v evropských zemích a ve světě
- orientuje se ve vzdělávací politice a je schopen její reflexe ve své pedagogické práci
- má znalosti právech dítěte a respektuje je ve své pedagogické práci

Kompetence diagnostická a intervenční

- dovede použít prostředky pedagogické diagnostiky ve vyučování na základě znalosti individuálních předpokladů žáků a jejich vývojových zvláštností, dovede diagnostikovat sociální vztahy ve třídě
- ovládá prostředky zajištění kázně ve třídě a umí řešit školní výchovné situace a výchovné problémy
- je schopen rozpoznat příznaky sociálně-patologických projevů žáků, šikanu a týrání a zná možnosti jejich prevence a nápravy, které zprostředkuje
- je schopen identifikovat žáky se specifickými potřebami v oblasti vzdělávání a ve spolupráci s odborníky dovede uzpůsobit výběr učiva a metod vyučování možnostem jednotlivců
- ovládá způsoby vedení nadaných žáků
- je schopen poradit (poskytnout pomoc) rodičům, spolupracovat s nimi v diagnostické oblasti

Kompetence manažerská a legislativní

- má základní znalosti o zákonech a dalších normách a dokumentech vztahujících se k výkonu jeho profese a k jeho pracovnímu prostředí
- orientuje se ve vzdělávací politice a je schopen její reflexe ve své pedagogické práci
- má znalosti o procesech a podmínkách fungování školy
- ovládá základní administrativní úkony spojené s evidencí žáků a jejich vzdělávacích výsledků, ovládá vedení záznamů a výkaznictví
- ovládá způsoby vedení žáků a vytváří podmínky pro efektivní spolupráci ve třídě
- je schopen vytvářet projekty na úrovni institucionální spolupráce včetně zahraničí

Komunikace profesní sebereflexe

- má znalosti všeobecného rozhledu, tj. v oblasti filozofické, kulturní, politické, právní, ekonomické a dovede jimi působit na formování postojů a hodnotových orientací žáků
- umí vystupovat jako reprezentant profese na základě osvojení zásad profesní etiky učitele, dovede argumentovat pro obhájení svých pedagogických postupů
- má osobnostní předpoklady pro kooperaci s kolegy ve sboru
- je schopen sebereflexe na základě sebehodnocení a hodnocení různými subjekty
- je schopen reflektovat vzdělávací potřeby a zájmy žáků vzdělávacích podmínek ve své pedagogické práci

7.3 Rozsah státních závěrečných zkoušek NMgr. studijního programu

Státní závěrečná zkouška (SZZ) se koná z oboru Technická výchova se zaměřením na učitelství technické výchovy pro 2 stupeň základní školy. Součástí SZZ jsou odborné předměty, tvořící základ oboru, zdůrazněno je zaměření na didaktiku oboru a informační technologie, této části je vyhrazeno 30 okruhů. 10 dalších okruhů vyplývá ze zaměření absolventa v průběhu studia prostřednictvím výběrových a volitelných předmětů. Celkový rozsah tvoří 40 okruhů. Součástí SZZ je obhajoba diplomové práce v oboru studia.

8 Závěr

Studijní program oboru Technická výchova vychází z požadavku přípravy učitelů pro základní školství a střední odborné školství. Přípravuje učitele pro výuku technických předmětů na základní škole a všeobecně technických předmětů v učňovské školství. Podle studií Evropské unie zabývajících se lidskou činností ve vyspělém technologickém prostředí

bude život člověka v budoucnu spjat i nadále s novými technologiemi, novými profesemi a mnoha praktickými činnostmi. Transformace oboru Technická výchova ze čtyřletého jednoetapového studia byla potřebná, neboť navázala na požadavek dnešní doby, umožnit studentům možnost po jedné etapě studia přejít na navazující nebo příbuzný obor. Vznikly nové předměty, některé se sloučily, tyto změny byly reakcí na potřebu větší efektivity výuky. Závěrem je možné říci, že koncepce 3+2 teprve v budoucnu ukáže, jak se budoucí absolventi uplatní v praxi.

Seznam odkazů a informační zdroje

1. Podklady pro akreditaci studijního oboru Technická výchova, jednoetapové studium, 2000
2. Podklady pro akreditaci studijního oboru Technická výchova, bakalářské a navazující magisterské studium, 2005

Lektoroval: Ing. Miroslav Vala, CSc., e-mail: miroslav.vala@fpf.slu.cz

Kontakt:

Ing. Ladislav Rudolf, Ph.D., Katedra technické a pracovní výchovy,
Pedagogická fakulta OSU, Českobratrská 16, 701 03 Ostrava, ČR, tel.: +420596160320
e-mail: ladislav.rudolf@osu.cz

Ing. Pavel Dostál, Ph.D., Katedra technické a pracovní výchovy,
Pedagogická fakulta OSU, Českobratrská 16, 701 03 Ostrava, ČR, tel.: +420596160315
e-mail: pavel.dostal@osu.cz

Ing. Svatopluk Slovák, Ph.D., Katedra technické a pracovní výchovy,
Pedagogická fakulta OSU, Českobratrská 16, 701 03 Ostrava, ČR, tel.: +420596160315
e-mail: svatopluk.slovak@osu.cz